Centar za autizam Rijeka

KATEHETSKA JESENSKA ŠKOLA ZA VJEROUČITELJE U POSEBNIM UVJETIMA ODGOJA I OBRAZOVANJA
Zagreb,
16. - 17. listopada 2026.

Senzorni svijet učenika s poremećajem iz spektra autizma

Razumijevanje • Podrška • Prilagodba

Ivanka Pejić, mag. paed.,
univ. spec. educ. rehab.

O čemu ćemo danas razgovarati?

Razumijemo

Što znači senzorna različitost?

- Senzorna integracija (SI)
- Osobno iskustvo
- Senzorni sustavi
- Hiper–hipo osjetljivost

Prepoznajemo

Kako senzorna obrada utječe na učenika?

- Učenje i ponašanje
- Školsko okruženje Sakralno okruženje
- Senzorne barijere

Što možemo učiniti?

- Prilagodbe
- Konkretni primjeri Iskustvena radionica
- Traženje rješenja

Primjenjujemo

Kako ono što smo naučili prenijeti u praksu?

- Završna refleksijaZaklju čak
- Evaluacija Materijali za daljnji rad

Što je SENZORNA INTEGRACIJA?

(prema A. Jean Ayres)

KAKO UPOZNAJEMO SVIJET?

Naš mozak svakodnevno prima informacije iz osjetilnih sustava.

ŠTO MOZAK RADI S TIM INFORMACIJAMA?

Mozak neprestano:

Prima informacije iz tijela i okoline
Organizira i povezuje podražaje
Odlučuje što je važno
Usmjerava pažnju
Pomaže nam odabrati odgovarajuću reakciju

Komunicira s okolinom!

„Moja senzorna osjetljivost!”

Okolinske specifičnosti

Koliko Vam je važna rasvjeta tijekom rada?

Smeta li vam nered u prostoru ili vam ne predstavlja problem?

Utječu li temperatura ili kvaliteta zraka na vašu koncentraciju?

Osjetilne specifičnosti

Kako reagirate kada više ljudi govori istovremeno?
Kakvi zvukovi Vas ometaju tijekom rada? (razgovor, šum, glazba, promet, tišina...)
Kako se osjećate u velikim skupinama?
Postoje li vrste dodira koje vam smetaju ili vas umiruju?

Kako najlakše učite nešto novo?

Pamtite li bolje kada čitate, slušate, zapisujete ili isprobavate?

Volite li raditi u tišini ili uz pozadinsku glazbu?

Dosta mi je…

Kako prepoznajete da vam je "previše" podražaja?
Kako tada reagirate?
Kada ste pod stresom, što se prvo mijenja u vašoj sposobnosti učenja?

Koliko dugo možete održati pažnju bez pauze?

Trebate li se pomicati, šetati ili nešto vrtjeti u rukama dok razmišljate?

Što me umiruje?

Što radite spontano kada trebate ostati usredotočeni?
Imate li navike koje vas smiruju?

Prilog za korištenje: Upitnik samoprocjene za učitelje „Moj senzorni profil”

VIZUALNI: Svjetlost, kontrast, spektar boja, oblici i dubina prostora

OLFAKTORNI: Prepoznavanje ugodnih mirisa i mirisa opasnosti (npr. dim).

AUDITIVNI:
Jačina i visina tona, smjer izvora zvuka i ljudski glas.

GUSTATIVNI:
Prepoznavanje osnovnih okusa te teksture i temperature hrane.

INTEROCEPCIJA:
Unutarnji signali tijela (disanje, otkucaji srca, glad, žeđ, umor).

TAKTILNI: Tekstura, pritisak, temperatura, vibracija i osjet boli.

PROPRIOCEPTIVNI:
Svijest o položaju tijela, zglobova i snazi mišića.

VESTIBULARNI:
Ravnoteža, kretanje kroz prostor i stabilizacija vida.

Učinkovita integracija senzornih osjeta omogućuje učeniku da …

DOBRA MODULACIJA

osjeća prihvaćeno, sigurno da istražuje, postavlja pitanja i uključuje se u zajednicu

može usmjeriti pažnju na osobe, predmete, aktivnosti
sluša, prati upute i sudjeluje u molitvi, razgovoru i radu u skupini

uspješnije uči pokret, radnje, jezik i govor

lakše surađuje s drugima razumijevajući osobne emocije, tuđe i uvažavajući ih
donosi primjerenije odluke i razvija samokontrolu

sudjeluje u svakodnevnim aktivnostima, razvija osjećaj pripadnosti razrednoj i vjeronaučnoj zajednici

Na vjeronauku:

mirno sudjeluje u molitvi i trenucima tišine

prati biblijske priče i razumije njihovu poruku

otvoren je za iskustvo zajedništva, prihvaćanja i poštovanja različitosti

sudjeluje u liturgijskim i simboličkim aktivnostima kada su prilagođene njegovim senzornim potrebama

Senzorna regulacija nije privilegij – ona je preduvjet da učenik može učiti, sudjelovati, graditi odnose i razvijati svoje potencijale.

Što kada senzorni sustavi **..ne rade" dobro?**

Učenik može biti hiperreagibilan u jednom, a hiporeagibilan u drugom senzornom sustavu.

Jedan dan može biti hiper, a drugi dan hiporeagib

Kad razumijemo senzorne potrebe, lakše razlikujemo izazovno ponašanje od stvarne teškoće.

Foto generirane u AI

Znakovi senzorne osjetljivosti

- **U RAZREDU**
- **Čuje / ne čuje**

- pokriva uši ili izbjegava buku
- smeta mu žamor, stolice, zvono
- izgleda kao da „ne sluša“
- traži tišinu ili proizvodi vlastite zvukove

U RAZREDU
Vid i dodir

- smeta mu jaka rasvjeta ili vizualni nered
- izbjegava dodir i blizinu drugih
- teško podnosi određene materijale u radu

Vrpolji se, ljulja na stolici ili ima ponavljajuće pokrete (lepršanje rukama) kada je preplavljen.

U CRKVI
Zvuk i prostor

- teško podnosi orgulje, pjevanje
- uznemiri ga jeka ili mnoštvo ljudi
- pokušava napustiti prostor

- **Motorički nemir**
- za vrijeme obreda postaje nemiran (vrti se, ustaje, ljulja)

U CRKVI
Mirisi i tjelesni osjeti

- smeta mu tamjan ili drugi intenzivni mirisi
- teško podnosi blizinu ljudi (odguruje)
- teško podnosi dugo sjedenje ili stajanje
- traži izlazak, pokret ili promjenu mjesta

Microsoft Word Document

"Ovi znakovi nisu odraz neodgojenosti ili namjernog ometanja nastave/mise, već učenikov pokušaj da preživi u okolini koja neurološki boli njegovo tijelo."

Prilog za korištenje: Upitnik „Učenik - senzorni profil”

Kako učenik s PSA može doživjeti učionicu, školske priredbe, misu i liturgijska slavlja - sakramentalnu pripravu- **senzorni izazovi**?

- Glasno pjevanje na satu, Božićnoj priredbi ili zvuk orgulja u crkvi
- Miris tamjana
- Gužva na školskom hodniku
- Procesija u sakralnom okruženju
- Intenzivno osvjetljenje u razredu
- Treperenje svijeća u crkvi
- Dodir pri radu u paru nekima može biti neugodan
- Sakrament - primanje hostije

Isto ponašanje može imati različit uzrok.
Prije nego što reagiramo na ponašanje, pokušajmo razumjeti što ga je potaknulo.

Kako pomoći učeniku s PSA isenzornim teškoćama?

Prilagodba učioničkog prostora

Načela:
Predvidljivost
Jasna struktura sata i aktivnosti
Senzorna prilagodba
Fleksibilnost
Vizualna podrška
Sigurnost i prihvaćenost

Organizacija učionice
- Prostor za rad i vjeronaučne aktivnosti
- Materijali u označenim kutijama
- Senzorni kutak (vreće za sjedenje, antistres igračke, naočale, slušalice, kartice emocija, neutralni mirisi)

Vizualna organizacija
Tjedni raspored
Dnevni raspored aktivnosti i sata
Pravilo- prvo onda
Vremenski tajmer
Najaviti promjene

Kratke, jasne upute i podrška
Pravila ponašanja na satu
Društvene priče

Praćenje napretka
Vrednovati individualni napredak, a ne samo konačan rezultat
Prilagoditi način provjere znanja
Omogućiti više vremena za izvršavanje zadataka
Koristiti vizualne i konkretne načine provjere
Bilježiti što učeniku pomaže, a što otežava sudjelovanje
Redovito prilagođavati aktivnosti prema potrebama učenika

Prilagodba školskog okruženja

	Za HIPERREAKTIVNOG učenika (smanjiti podražaje)	Za HIPOREAKTIVNOG učenika (pojačati stimulaciju)
Vizualno područje (Vid)	• Zatvoreni ormari (manje vizualnog nereda) Umjeren broj plakata na zidovima • Prirodno ili toplo svjetlo (bez treperenja) • **Neutralne** boje namještaja i zidova	• Korištenje **jarkih** vizualnih markera i boja • Šarene didaktičke kartice i slike • Isticanje **ključnih** riječi na ploči kontrastom • Radno mjesto s dobrim osvjetljenjem
Auditivno područje (Sluh)	Korištenje slušalica za prigušivanje buke •Govoriti mirno, kratkim i jasnim uputama • Unaprijed **najaviti** glasne aktivnosti i grupe • Osigurati tihi kutak za rad	• Zvučni **signali** (pljesak, zvono, tajmer) za promjenu aktivnosti • Ritam i brojalice u učenju • Privlačenje pažnje **glasnim** izgovorom imena • Dopušteno tiho pjevušenje ili pozadinska glazba
Taktilno područje (Dodir)	• Najava svakog fizičkog kontakta unaprijed • Izbjegavanje gužve i neželjenih dodira • Korištenje glatkih i ugodnih materijala • Održavanje osobne **distance** u klupi	• Korištenje različitih hrapavih i mekanih tekstura • Rad s glinom, plastelinom ili pijeskom • Stiskanje **antistres** loptica različite čvrstoće • Taktilno razvrstavanje predmeta i oblika
Proprioceptivno i Vestibularno područje (Pokret i položaj)	Obična, stabilna stolica za klasično sjedenje • Korištenje **utega** za krilo (deep pressure), "sigurnosni štit" i uzemljenje • Senzorički poticaj za stopala (foot balans) • Predvidljive i spore kretnje u prostoru • Vizualni **podsjetnik** za smirivanje tijela	• Dozvola za stajanje pokraj stola tijekom rada • Uključivanje u aktivnosti (brisanje ploče, dijeljenje listića) • Korištenje jastuka za **balansiranje** (aktivno sjedenje) • Korištenje utega za krilo (deep pressure), fokusiranje i smanjenje vrpoljenja • **Fidget** igračke, kocke i senzorički prsteni
Olfaktivno i Gustativno područje (Miris i okus)	• Prozračivanje učionice prije nastave • Izbjegavanje parfema i mirisnih sapuna • Korištenje ljepila i markera **bez** mirisa • Neutralan prostor bez mirisa hrane	• Korištenje **mirisnih** markera za buđenje pažnje • Intenzivniji okusi tijekom pauze (npr. bombon od mente) • Korištenje mirisnih ulja (npr. citrusi) za poticanje budnosti

- **Strukturiranje vremena:** Omogućiti kratke, dogovorene pauze (kroz društvene priče i timere).
- **Provjera registracije:** Kod hiporeaktivnih učenika obavezno provjeriti je li uputa shvaćena kako se kašnjenje ne bi protumačilo kao nezainteresiranost.

Prilagodbe na nastavi vjeronauka

- **MOLITVA**
- **Mogući izazovi:**
  tišina, zatvorene oči, određeni položaj tijela, trajanje molitve, nepredvidivost.
- **Prilagodbe:**
- ne inzistirati na zatvorenim očima
- dopustiti učeniku da sjedi ako mu je stajanje teško
- koristiti kratke i jasne molitve
- unaprijed najaviti koliko će molitva trajati
- ponuditi tekst ili slike molitve kao vizualnu podršku
- omogućiti diskretni predmet za regulaciju ako je potreban

PJEVANJE I GLAZBA
Mogući izazovi:
glasnoća, orgulje, više glasova, iznenadni zvukovi.
Prilagodbe:
- mjesto dalje od izvora zvuka
- mogućnost ne-pjevanja
- unaprijed najaviti glasnije dijelove
- koristiti vizualni tekst pjesme
- omogućiti zaštitu sluha ako je potrebna
- postupno uvoditi glasnije aktivnosti

KREATIVNE AKTIVNOSTI
Mogući izazovi:
ljepilo, boje, plastelin, papir, određene teksture, mirisi.
Prilagodbe:
- ponuditi izbor materijala
- ne inzistirati na korištenju jednog materijala
- omogućiti rukavice
- koristiti materijale bez intenzivnog mirisa
- ponuditi alternativu: crtanje umjesto lijepljenja, slaganje umjesto modeliranja itd.

MISA / BOGOSLUŽJE
Mogući izazovi:
trajanje, mirisi, zvukovi, mnogo ljudi, promjene položaja, nepredvidivost.
Prilagodbe:
- unaprijed objasniti tijek obreda
- koristiti **vizualni raspored**
- pokazati fotografije prostora prije dolaska
- odabrati mirnije mjesto
- omogućiti kratku pauzu
- unaprijed najaviti zvonjavu, glazbu ili tamjan kada je moguće
- dogovoriti osobu koja će pomoći učeniku ako postane preopterećen

RAD U SKUPINI
Mogući izazovi:
više glasova istodobno, blizina drugih učenika, dijeljenje materijala, nejasna pravila.
Prilagodbe:
- manja skupina
- jasna uloga učenika
- jedan učenik govori u jednom trenutku
- vizualno prikazati zadatak
- dati konkretan početak i kraj aktivnosti
- omogućiti rad u paru ako je skupina prezahtjevna

Umjesto:
„Radite zajedno plakat.“
uputiti:
„Ti izrezuješ slike. Ana lijepi. Imate 10 minuta.“

Prilagodba crkvenog okruženja

Senzorno područje	Strategije i prilagodbe
Auditivno područje (Sluh)	🔊 **Smanjiti glasnoću razglasa** kako bi zvuk bio ugodniji. • **Izbjegavati iznenadne zvukove** (naglu zvonjavu, mikrofoniju). • Omogućiti korištenje **zaštitnih slušalica** ili čepića za uši tijekom zajedničkog slavlja.
Vizualno područje (Vid)	• Koristiti **prirodno ili blaže svjetlo** umjesto jake i neugodne rasvjete. • Kombinirati verbalne upute s **vizualnim prikazima** (slike, simboli, slikovni prikazi molitvi poput *"Oče naš"*).
Taktilni sustav (Dodir)	• **Poštovati osobne granice:** Ne tražiti učenika fizički dodir (npr. pružanje ruke tijekom znaka mira). • Dogovoriti osobni prostor- udaljenost pri sjedenju, stajanju • Osigurati **taktilna pomagala** u mirnom kutku (antistres loptice i fidget igračke).
Proprioceptivni & Vestibularni (Pokret i položaj)	• **Fleksibilnost sudjelovanja:** Dopustiti učeniku da bira hoće li sjediti ili stajati tijekom mise. **Osigurati jasno označena mjesta za sjedenje** Oznake na podu (senzoričke stope): jasno i bez riječi pokazuju **gdje točno treba stajati** (npr. u redu za pričest ili ispred klupe) • Uređenje **mirnog kutka** sa senzoričkim pomagalima.
Olfaktivni & Gustativni (Miris i okus - *crkveni dodatak*)	**Prilagodba na intenzivne mirise:** • Zbog specifičnosti crkve (tamjan, svijeće), omogućiti učeniku smještaj **bliže** izlazu ili dalje od izvora mirisa. • Omogućiti korištenje neparfimirane/mirisno **neutralne** maramice

Vizualna I socio-emocionalna podrška:

Pripremiti vizualni raspored aktivnosti (npr. dolazak → pjesma → molitva → priča → završetak

📣 **Najaviti promjene unaprijed** – pripremiti učenika na novu aktivnost ili drugačiji tijek susreta.

⏳ **Upozorenje nekoliko minuta prije promjene aktivnosti** – npr. kartica „Još 5 minuta“, timer ili vizualni znak za prijelaz.

Dogovor oko signala za odlazak u mirni kutak te korištenje 📖 slikovnica i kartica s emocijama za prepoznavanje osjećaja

Dogovoriti što učiniti kada dođe do preopterećenosti?

Od slikovnih uputa do društvenih priča

MATERIJALI ZA SAT VJERONAUKA

za učenike s autizmom i senzornim teškoćama

MATERIJALI: UMIRUJUĆE AKTIVNOSTI

Pomažu smanjiti stres, regulirati emocije, povećati osjećaj sigurnosti i usmjeriti pažnju.

VIZUALNA SMIRENOST

LED svjetlijka s toplim svjetlom, slike prirode, biblijske ilustracije blagih boja, kartice s molitvama i simbolima

TIŠINA I FOKUS

Antifoni ili slušalice za prigušivanje buke, pješčani sat, timer, kartica "Vrijeme za odmor"

TAKTILNA REGULACIJA

Mekane antistres loptice, senzorne vrećice, glatko kamenje, drveni križić, krunica različitih tekstura

TEKSTURIRANA STIMULACIJA

Otežani jastučić za krilo, mekana dekica, taktilni jastuk, senzorna podloga

FIDGET MATERIJALI

Pop-it, Tangle, Infinity Cube, magnetni fidget, silikonski prstenovi

KREATIVNO IZRAŽAVANJE

Bojanje mandala i biblijskih motiva, plastelin, glina, voštane bojice, kolaž papir

PROPRIOCEPCIJA

Otežani prsluk (po preporuci stručnjaka), balanss daska, elastična traka za noge stolca

UMIRUJUĆI MIRISI

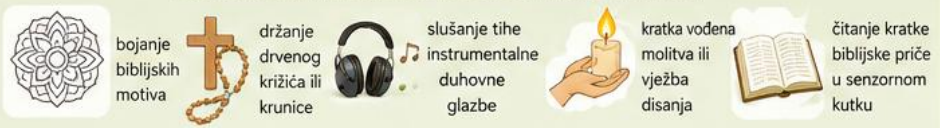
Difuzor s blagim mirisom lavande (ako nema osjetljivosti), mirisne vrećice

KUTAK SIGURNOSTI

Vreća za sjedenje, mali šator ili paravan, jastuci, knjige s biblijskim pričama, kartice emocija

PRIMJERI AKTIVNOSTI KADA UČENIK TREBA SMIRENJE

MATERIJALI: STIMULIRAJUĆE AKTIVNOSTI

Potiču budnost, koncentraciju, sudjelovanje i regulaciju kroz pokret.

GLAZBA I RITAM

Mali bubnjevi, zvečke, ritmički štapići, zvončići, ksilofon uz duhovne pjesme

POKRET UZ VJERONAUK

Kartice "Pokaži pokret", biblijski poligon, hodanje po liniji, imitacija životinja iz Biblije

SENZORNO ISTRAŽIVANJE

Taktilne kutije s pijeskom, kamenčićima, školjkama, maslinovim grančicama, drvenim figurama

LOPTE I AKTIVACIJA

Gimnastička lopta za sjedenje, mala lopta za bacanje uz pitanja iz vjeronauka, masažne loptice

VJEŽBE SNAGE

Elastične trake, guranje zida, nošenje kutije s knjigama, "anđeoski zagrljaj" (samopritisak)

VIZUALNO-SENZORNE AKTIVNOSTI

Svjetlosni stol, projektor zvjezdanog neba, LED svijeće, obojene prozorne folije

INTERAKTIVNO UČENJE

Slagalice biblijskih scena, memory kartice, domino sa simbolima, magnetska ploča

MIRISI I OKUS

Miris cimeta, tamjana ili citrusa (ako odgovara učeniku), grožđice ili suho voće kao simbolična aktivnost (uz dozvolu)

KRATKE MOTORIČKE PAUZE

Skokovi, istezanje, ples uz duhovnu pjesmu, "hod kao Noa", "leti kao anđeo"

PRIMJERI AKTIVNOSTI KADA UČENIK TREBA AKTIVACIJU

NAPOMENA: Kod učenika s autizmom važno je imati na umu da ono što jednog učenika smiruje, drugoga može previše stimulirati. Zato je preporučljivo ponuditi više različitih materijala i promatrati koje strategije pojedinom učeniku najbolje pomažu u samoregulaciji. Korisni su prirodni materijali, jednostavni vizualni prikazi, predvidiva struktura aktivnosti i mogućnost kratkih senzorno-motoričkih pauza.

Generirano AI

DRUŠTVENA PRIČA

Kad mi je teško vidjeti što učitelj pokazuje

Moje ponašanje znači da mi je potrebna pomoć.

1 U RAZREDU

Ponekad je u učionici jako sunčano.
Sunčeva svjetlost može stvarati odsjaj na ploči ili papiru.

Neka djeca tada lakše vide što učitelj piše.
Neka djeca vide teže.

Ja sam dijete koje ponekad teže vidi ploču kada je jako svijetlo ili kada sjedim daleko od nje.

2 ŠTO SE DOGAĐA MENI?

Kada mi je teško vidjeti, mogu:

često treptati ili zatvarati oči

gledati u ploču umjesto u učitelja

naginjati se prema naprijed

ustajati sa stolca

približavati se ploči

slučajno smetati drugim učenicima

Ne radim to namjerno.
Moje oči tada pokušavaju bolje vidjeti.

3 ŠTO DRUGI MOGU MISLITI?

Učitelj ili prijatelji ponekad mogu pomisliti da ne slušam.

Ponekad mogu misliti da ometam nastavu.

Zapravo, ja pokušavam vidjeti i razumjeti ono što učimo.

4 ŠTO MOGU UČINITI?

Kada mi je teško vidjeti, mogu:

podignuti ruku i reći:
"Ne vidim dobro ploču."

zamoliti učitelja za pomoć

koristiti naočale ako ih imam

pogledati pisane ili slikovne upute

sjesti na mjesto koje mi pomaže bolje vidjeti

kratko prići ploči kada se tako dogovorim s učiteljem

5 KAKO MI UČITELJ POMAŽE?

Učitelj mi može:

- omogućiti mjesto bliže ploči
- smanjiti odsjaj i jako svjetlo
- napisati važna slova većim fontom
- dati pisane ili slikovne upute
- pomoći mi da jasno vidim zadatak

To mi pomaže da budem uspješniji u učenju.

6 KAKO MI PRIJATELJI MOGU POMOĆI?

Moji prijatelji mogu:

- biti strpljivi
- razumjeti da ne ometam namjerno
- pokazati mi gdje smo stali u zadatku
- ljubazno razgovarati sa mnom

Svatko od nas ponekad treba drugačiju pomoć.

7 VAŽNA PORUKA

Kada ne vidim dobro, moje ponašanje govori da mi je potrebna pomoć, a ne da želim stvarati probleme.

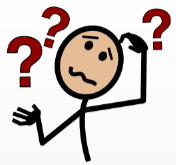
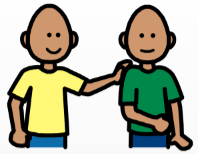
Kad tražim pomoć i koristim dogovorene strategije, lakše pratim nastavu, osjećam se sigurnije i uspješnije učim.

Razumijem svoje teškoće. | Tražim pomoć. | Koristim strategije koje mi pomažu. | Zajedno stvaramo ugodan, siguran i uspješan razred!

Generirano u AI

Senzorne osjetljivosti u razredu i podrška

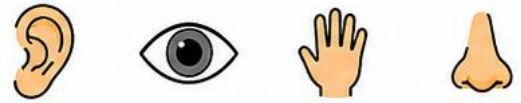
 SMETA MI	 BUKA	 SVJETLO	 DODIR	 MIRIS	
 MOGU	 STAVITI SLUŠALICE	 STAVITI KAPU ILI NAOČALE	 ODMAKNUTI SE	 SJESTI KRAJ PROZORA.	
 UMORAN SAM	 MOGU	 TRAŽITI ODMOR	 POPITI VODE	 MIRNO KORISTITI IGRAČKE	 NAPRAVITI JEDAN DIO ZADATKA.
 NE RAZUMIJEM	 MOGU	 PITAT POMOĆ			

Izrađeno u programu Grid 3

SENZORNE SPECIFIČNOSTI

Svi osjećamo svijet na različite načine.

1 Moja osjetila rade na svoj način.

2 Neke stvari mi mogu biti preteške, prenaglasne, presvijetle ili prejake.

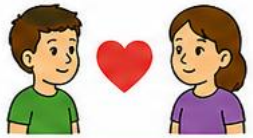
3 Kada mi je nešto preteško, mogu:

4 Mogu pomoći sebi i tražiti pomoć.

5 Drugi me poštuju i pomažu mi.

Zajedno stvaramo mjesto u kojem se svi osjećamo dobro.

Svi imamo pravo osjećati se sigurno i ugodno.
Poštujmo jedni druge.

Moja senzorna iskustva su stvarna.
Zaslužujem razumijevanje i podršku.

KAKO SI MOŽEMO POMOĆI?

Poštujem prostor i mir.

Slušam kad mi netko kaže što mu treba.

Pitam prije nego što dodirnem.

Pomažem smanjiti buku i jako svjetlo.

Dajem vrijeme i pauzu kad je potrebno.

Vrijedimo i različiti smo.
Zajedno nam je bolje.

Budi prijatelj!
Podržimo jedni druge!

Generirano u AI

Primam svetu pričest

Vizualni raspored

🌿 **Primam svetu pričest**

1️⃣ **Dolazim u crkvu** ⛪
Dolazim s obitelji ili svojom skupinom.

2️⃣ **Čekam svoj red** 🪑🚶
Mirno stojim u redu i promatram druge.

3️⃣ **Prilazim svećeniku** ✝️
Polako dolazim do svećenika.

4️⃣ **Svećenik kaže:** 🗣️
"Tijelo Kristovo.„
Ja odgovaram:
"Amen.„

5️⃣ **Primam hostiju** 🤲
(na ruku ili na usta, kako je dogovoreno)

6️⃣ **Mirno pojedem hostiju** 🙏
Hostija je mala i tanka. Mirno je progutam.

7️⃣ **Vraćam se na svoje mjesto** 😊
Sjedam ili kleknem i kratko molim.

8️⃣ **Misa se nastavlja** ❤️‍🩹
Mirno sudjelujem do završetka mise.

Generirano AI

Primam svetu pričest

Ponekad idem u crkvu na svetu misu.
Na misi mnogi ljudi žele primiti svetu pričest.
Za katolike je sveta pričest poseban susret s Isusom.

Kada dođe vrijeme pričesti, ljudi polako ustaju iz klupa i staju u red.
Ja mogu mirno čekati svoj red.

Ako je u crkvi puno ljudi, može biti bučno ili gužvovito.
Nekada mogu čuti glasnu glazbu, osjetiti miris tamjana ili vidjeti puno ljudi oko sebe.
Moje tijelo ponekad osjeti podražaje jače nego tijela drugih ljudi.
To je u redu.

Ako mi je teško, mogu polako udahnuti, pogledati u osobu koja je sa mnom ili koristiti dogovorenu strategiju koja mi pomaže ostati miran.
Kada dođem do svećenika ili izvanrednog djelitelja pričesti, stanem ispred njega.

Svećenik kaže:
"Tijelo Kristovo."
Ljudi odgovaraju:
"Amen.„

Ako primam hostiju na usta, lagano otvorim usta i mirno čekam da mi svećenik stavi hostiju na jezik.
Ako primam hostiju na ruku, ispružim jednu ruku preko druge. Nakon što primim hostiju, odmah je pojedem.
Hostija je mala, tanka i gotovo nema okus.
Nekim ljudima njezina tekstura može biti neobična.
Ako mi je tekstura hostije neugodna, mogu o tome prije razgovarati s roditeljima, vjeroučiteljem ili svećenikom kako bismo pronašli način koji će mi pomoći.

Nakon što primim hostiju, mirno se vraćam na svoje mjesto.
Mogu kratko zatvoriti oči, tiho moliti ili samo mirno sjediti.

Ako mi je teško mogu…

- prije mise koristiti slušalice dok ne započne pričest (ako je to dogovoreno)
- promatrati druge kako primaju pričest
- stati na kraj reda ako mi tako više odgovara
- pokazati dogovoreni znak ako trebam kratku pomoć
- sjetiti se da ne moram žuriti – mogu sve napraviti polako i mirno.

KAD VIDIM PONAŠANJE...

Stani	**promotri**	**pitaj se**
Prilagodi	**govori kratko**	**ponudi izbor**
Omogući pauzu	**vrati se u aktivnost**	**promatraj**
	Zabilježi	

Prilog: Lista za praćenje učenikova ponašanja uzrokovanog senzornim teškoćama

Generirano u AI

RADIONICA „SENZORNI DETEKTIV“

- **4 detektivska pitanja**
- **ŠTO VIDIM?**
  Samo opažljivo ponašanje – bez tumačenja.

- **ŠTO BI MOGAO BITI PODRAŽAJ?**
  Zvuk? Svjetlo? Dodir? Miris? Pokret? Gužva?

- **ŠTO UČENIK MOŽDA DOŽIVLJAVA?**
  Preopterećenje? Nelagodu? Bol? Potrebu za regulacijom? Premalo podražaja?

- **ŠTO MOGU PROMIJENITI?**
  Koju malu prilagodbu mogu napraviti?

Prilagodbe

🔎 OD SENZORNOG DETEKTIVA DO PRILAGODBE

Situacija	Što može biti teško?	Moguća prilagodba vjeroučitelja
1. Ne želi pjevati	Glasno pjevanje, više zvukova, akustika crkve	Dopustiti da ne pjeva; ponuditi tiše sudjelovanje; omogućiti mjesto dalje od zvučnika/orgulja; unaprijed najaviti pjesmu; smanjiti zahtjev „svi moraju pjevati“
2. Stalno ustaje	Potreba za pokretom, teškoća dugog sjedenja	Omogućiti povremeno ustajanje; uključiti kratke aktivnosti s pokretom; dati mu konkretnu ulogu – podijeliti materijale, pokazati sliku, donijeti predmet; omogućiti alternativno sjedenje
3. Ne gleda me	Kontakt očima može otežavati koncentraciju	Ne zahtijevati gledanje u oči; provjeravati razumijevanje drugim načinima; koristiti kratke i jasne upute; dopustiti učeniku da gleda u materijal dok sluša
4. Odjednom izlazi iz crkve	Tamjan, mirisi, buka ili preopterećenje	Unaprijed najaviti uporabu tamjana; omogućiti mjesto s manje mirisa; dogovoriti „sigurno mjesto“; dopustiti kratki izlazak; imati dogovoreni signal za pauzu
5. Burno reagira na promjenu	Neizvjesnost, promjena rutine	Najaviti promjenu unaprijed; koristiti vizualni raspored; pokazati fotografiju crkve/prostora; reći što će se dogoditi, kojim redom i koliko će trajati; imati rezervni plan
6. Ne podnosi gužvu	Blizina ljudi, buka, dodiri, jeka	Doći ranije; omogućiti mjesto na rubu prostora; ostaviti više osobnog prostora; izbjegavati prolazak kroz najveću gužvu; omogućiti kratku pauzu izvan prostora
7. Ne želi dodirivati materijale	Taktilna osjetljivost	Ne prisiljavati na dodir; ponuditi izbor materijala; koristiti rukavice/pomagala ako učeniku odgovaraju; dati mu drugu ulogu u aktivnosti; unaprijed pokazati materijale
8. Stalno lupa, proizvodi zvukove, dodiruje predmete	Potreba za senzornim podražajem ili regulacijom	Omogućiti prikladan predmet za manipulaciju; uključiti pokret; dati kratke aktivnosti; smanjiti duljinu usmenog izlaganja; kombinirati govor sa slikama, predmetima i aktivnošću

SVI SMO RAZLIČITI

SVATKO JE POSEBAN.
Svatko od nas je drugačiji.

NEKA DJECA IMAJU POREMEĆAJ IZ SPEKTRA AUTIZMA.
Ona neke stvari doživljavaju drugačije.

I ONA TREBAJU PRIJATELJE.
Možemo se igrati i družiti s njima.

POMOZIMO JEDNI DRUGIMA.
Budimo dobri i strpljivi.

ISUS VOLI SVAKOGA.
I mi trebamo voljeti i prihvaćati druge.

NE MORAMO BITI ISTI DA BISMO BILI PRIJATELJI.

„Što mogu učiniti da se moj prijatelj u razredu osjeća prihvaćeno?“

Završna refleksija i zaključak

- **Moj prvi korak:** "Već idući tjedan u svom radu primijenit ću...„ (*dopunite rečenicu*)”
- _____

Ponašanje učenika s PSA često nije znak neposluha ili nezainteresiranosti, nego način nošenja sa senzornim opterećenjem. Razumijevanje senzornih potreba prvi je korak prema uključivom vjeronauku.

Dobavljači - linkovi s materijalima

E glas Rijeka https://www.eglas.hr/trgovina/

Rompa
- (najkvalitetnija profesionalna SI oprema)

Southpaw
- (vestibularni i proprioceptivni sustavi)

Hop'Toys
- (najbolji omjer cijene i kvalitete za škole)

Rhino Sensory
- (gotova rješenja za senzorne kutke)

Senteq Direct
- (auditivni i vizualni materijali)

generirano UI

Više o senzornim izazovima - mrežni linkovi

- Film https://www.facebook.com/share/v/1FAoA5qAh2/?mibextid=wwXIfr

- Sensory Sensitivity (National Autistic Society)
- Sensory Processing Differences #Explained (Purple Ella)
- How Sensory Processing Differences Disrupt Learning and Focus (Fusion Academy)
- Sensory Processing and Autism (STAR Institute)
- In My Language (Amanda Baggs)

- **Sensory Processing Differences #Explained** 🎥 Purple Ella
- How Sensory Processing Differences Disrupt Learning and Focus
- **Sensory Overload Simulation** 🎥 Simulacije senzornog preopterećenja
- **Autism and Sensory Processing** 🎥 National Autistic Society
- **Autism: Sensory Differences at School** 🎥 Videozapisi o senzornim izazovima u školi
- Shoping: http://www.youtube.com/watch?v=IcS2VUoe12M&feature=player_detailpage
- hodanje po cesti

Literatura

1. Sensory Integration and the Child
Autorica: A. Jean Ayres
•Klasično djelo osnivačice teorije senzorne integracije.
•Objašnjava kako osjetila utječu na učenje, ponašanje i razvoj.

2. Building Bridges Through Sensory Integration
Autori: Ellen Yack, Paula Aquilla, Shirley Sutton
•Jedna od najpraktičnijih knjiga.
•Povezuje terapiju, školu i obitelj.

3. The Out-of-Sync Child
Autorica: Carol Kranowitz
•Najpoznatija knjiga za roditelje.
•Jednostavno objašnjava senzorne teškoće.

4. The Out-of-Sync Child Has Fun
•Više od 100 aktivnosti za senzornu regulaciju.
•Primjenjivo kod kuće i u školi.

5. Answers to Questions Teachers Ask About Sensory Integration
•Posebno za učitelje.
•Primjeri prilagodbi u učionici.

6. Sensational Kids
Autorica: Lucy Jane Miller
•Jedna od najcitiranijih suvremenih knjiga**.**

7. Raising a Sensory Smart Child
Autorice: Lindsey Biel i Nancy Peske
•Vrlo praktičan vodič.
•Mnogo strategija za svakodnevni život.

8. Too Loud, Too Bright, Too Fast, Too Tight
•Opisuje život osoba sa senzornom preosjetljivošću.
•Korisna za razumijevanje iskustva pojedinca.

9. Sensory Processing 101
•Jednostavan uvod za roditelje i nastavnike.
•Mnogo praktičnih primjera.

10. The STAR Frame of Reference
•Naprednija stručna literatura.
•Za terapeute i edukacijske rehabilitatore.

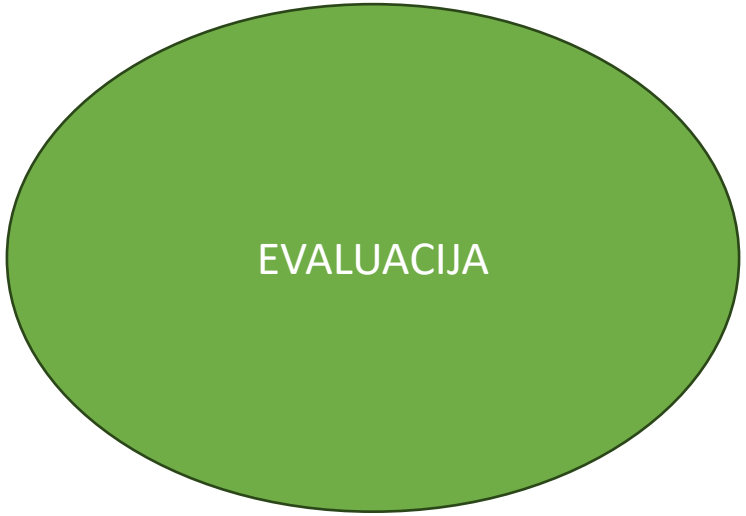
11. Understanding Your Child's Sensory Signals
•Kako prepoznati senzorne potrebe.
•Korisno za individualizaciju podrške.

12. Sensory Integration Inventory
•Praktični alati za procjenu senzornog funkcioniranja.

13. The Kid's Guide to Staying Awesome and In Control
•Samoregulacija i senzorne strategije za djecu.
•Izvrsna za školske psihologe i rehabilitatore.

14. Self-Regulation and Mindfulness
•Povezuje senzornu regulaciju i samoregulaciju.
•Praktične aktivnosti za školu.

15. Sensory Integration: Theory and Practice
Jedan od najvažnijih stručnih priručnika.
Detaljno objašnjava teoriju i kliničku primjenu.

EVALUACIJA

Kontakt

- **Centar za autizam Rijeka**
- 051/ 642- 465
- : autizam.ri@gmail.com
- : https://cza-ri.hr

- **Pedagoginja**
- Mob. 091 574 88 02
- e – mail: cza.pedagog@gmail.com